

ALTINCI SÜİT
Bingöl Erdumlu Kitabı

CAN ŞAFK

ALTINCI SÜİT
Bingöl Erdumlu Kitabı

Can Şafak

Kapak fotoğrafı:
Aliağa, 1970. Bingöl Erdumlu Albümü
Kapak tasarım: Murat Kezli

Ekin Kitap Yayıncılık

Pazarlama ve Dağıtım:
Engin Sakallı,
engin@ekinyazim.com

İnternet üzerinden sipariş
www.adaliyayinlari.com

ISBN:
978-605-4196-39-5

Baskı: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 45121

Birinci Baskı: Aralık 2023

ALTINCI SÜİT
Bingöl Erdumlu Kitabı

CAN ŞAFK

İÇİNDEKİLER

TANER AKÇAM'IN ÖNSÖZÜ	11
Bingöl Erdumlu ve Altıncı Süt	11
SUNUŞ	17
KALAN	21
1944 - 1960	28
Bingöl koymuşlar adımı	28
Karakoyun gibiydim kolejde	31
Bir gün İlhan Baran geldi eve, piyano hocası olarak	32
Asker gelse de şu herifleri götürse diye bekliyorduk...	37
1960 - 1965	42
Evlerdeki bu gizli kapaklı Nâzım Hikmet kitapları çıktı ortaya	42
“Ben oyumu TİP’e vereceğim” dedi babam	45
Kırk yılın İnönü’sü bile solcu olduktan sonra...	46
1966 - 1967	47
Şu ’67 yılı	47
Genelkurmay Karargâhı’ndan NATO’yu dinliyoruz...	47
Bizim adam Tural çıktı!	50
Türün’e haber versen, gidip zaten herifi uyaracaktı	53
Çok sevdiğim ve üzüldüğüm... Tülay	54
Bu çocuk, Mahir...	55
Kulağın alışık olduğu bir laf: Devrim	57
1968	59
Bu iş silahla olur!	59
Ve kızlar bacı oluyor...	62
İşte bak işçi sınıfı Ereğli’de!	63

Sabahları otobüste hep bir çocuğa gözüm takılırdı	68
TİP’li olmak yetmiyor, Maden-İş’e girelim...	71
Tehdit ediyorlar, “Seni öldüreceğiz” diye...	72
Kız harıl harıl hazırlanıyor, getirmiş gelinliğini	72
1969	74
6. Filo Defol!	74
Birdenbire ıktılar ortaya sopalarla, bıçaklarla...	75
ıkış	76
Gidelim Metal-İş’te çalışalım dedik	78
Sana teşekkür ederiz dediler...	79
Grevi iki tane puşt yüzünden yaptık!	80
Birileri koluma girdi, kapının önünde...	82
Mahir ‘x’ diye geçiyordu kayıtlarda	87
1970	90
Asıl hedef Aliağa	90
Cerbezeli bir çocuktan Necmettin... işçiliği de bilirdi	92
Ben o gün işçi sınıfının yiğitliliğini gördüm	93
Yakasına kırmızı bir gl takmış... o adamın talanı o işte	97
Ateş açtılar... yanımda bir ocuk düştü yere	98
Necmettin Aliağa’da	105
Ben gittiğimde direniş vardı Aliağa’da	106
şöyleydi vaziyet Aliağa’da	107
Keşke oraya silahlı gitseydik	110
Aliağa: 22 Ağustos 1970 sabahı	113
Çok sevilen bir insandı Necmettin	116
Necmettin’e benziyordu... Heybetli	118
Biz ona Potin derdik...	119
Ben biraz Doktor’a yakın biliniyorum	123
Çok güzel bir insandı Ulaş... o bir taneydi	125
Mahir bir teori şekillendiriyor	129

‘70’in sonunda Ankara’da ilk ve son toplantımız oldu	136
Cevahir bir ay kadar kaldı Aliğa’da	141
1971	143
Sen çetecilikte kalmışsın ama burada düzenli orduya geçilmiş artık!	143
Bu para Dev Genç’e aktarılacak	147
Çok geç kaldık biz!	150
Radyoyu açıp bekliyorsun Harbiye Marşı çalsın diye...	153
Bana sorarsan Elrom olayı bilgi dahilinde yapılmış bir eylemdir	160
Tülay, Mahir’le Cevahir’i Maltepe’deki eve götürüyor...	164
Benim için kopma noktasıdır Cevahir’in ölümü	170
‘Bingöl Erdumlu hücresi’ yakalandı...	171
Bölüm Eki: Bingöl Erdumlu’nun cezaevinde kendisini ziyarete gelen annesine gönderdiği pusula.	180
1972 – 1974	181
Herkesi büyülemedi Mahir	181
Kendi ismimi gördüm gazetelerde...	184
Mahirler kaçtılar... Hayatımda o kadar sevindiğimi hatırlamıyorum	186
İlyas Aydın ajan mıydı?	187
Çok fena giriştiler bana...	190
Bana göre bu teori doğru bir teori değil!	192
“Her şeyi ben yaptım! THKP de benim! Yazıysa ben yazdım, soygunsa ben yaptım...”	195
İşte, Binbaşı Necati, bu herif!	199
“Adana’dan tanıdığım bir jandarma binbaşı vardı” dedi, Yılmaz Güney	203
Kızıldere	208
“Hocam” dedi, “iyi ki yaşıyorsun sen!”	210
Kolay olmadı o sorguyu vermek...	213
Önüme gelene giriştim ben!	214
“Kalkın” dedi, “mahkemeyi buraya kuruyoruz!”	217
Hüngür hüngür ağlamaya başladım...	221

Bana kalsa Türün’le de görüşürdüm, CIA başkanıyla da...	222
Vallahi ne ceza aldım, onu da bilmiyorum... Hâlâ da bilmem.	223
Bölüm Eki 1: Bingöl Erdumlu’nun Tülay Erdumlu’ya cezaevinden gönderdiği pusula.	226
Bölüm Eki 2: Bingöl Erdumlu’nun Mahkeme Sorgusu	227
1975 - 1979	236
Evlilik çözüldü, dağıldı gitti...	236
Maden-İş İskenderun	236
Arkadaş olduk Cengiz’le	240
Cengiz bir gün önerdi: “Seni Maden-İş’e alalım.”	245
Türkler, “Maden-İş için ısrar etme, onu DİSK’e alalım” demiş.	250
Türkiye ‘77 1 Mayısına nasıl geldi?	258
Acemi sihirbaz çırağıydı onlar... Sihirbazın kendi de yoktu ortada...	260
Yanımda düştü çocuk... Uzel işçisiydi.	262
Fehmi öyle tavşana kaç tazıya tut bi’ herifti ki...	270
“Bak Sıtkı” dedim, “çok yakında siz de gideceksiniz...”	272
Yüksek planlama kabiliyetinle kızımı da üzmeden bitir bu işi!	273
1980 - 1985	281
Elleşmediler bana, zaten ellerinin altındaydım	281
Hilvan: Öyle bir hissi, dünyanın hiçbir yerinde yaşamadım	282
Bir film izledim: Ateş Altında	283
1986 - 2006	286
Pasaportum yok, öyleyse bildiğim yoldan çıkayım	286
Ayağımı kıyıya bastım, yığıldım	287
Angelopoulos’un filmlerindeki gibi bir adamdı	289
Bizi Lavrion’a götürdüler	290
İlk defa bir sosyalist ülke görüyorum	292
Hollanda	294
Sizin kraliçeleriniz de mülteciydi	299

Samimi, yürekli, çocuk gibi de temiz bir insandı	303
Niyetim Nikaragua'da iç savaşa katılmak	307
Doğu Berlin'deki huzursuzluk Havana'da da vardı	310
Nikaragua	311
Benim evrimim de böyle ters oldu	318
Kızıl ve siyah... o aslında anarşistlerin bayrağıdır	323
Nikaragua ve Latin Amerika devrimci geleneği	324
Nikaragua'dan dönüşte önce Küba'ya geçtim	331
Elime para geçince bir daha gittim Küba'ya	333
Rüzgârın Hikâyesi: Joris Ivens	337
Babil Kulesi: Bosch ve Bruegel	339
Bach, Cello Suite No. 6	343

TANER AKÇAM'IN ÖNSÖZÜ

Bingöl Erdumlu ve Altıncı Süt

Elinizdeki kitap, yakın dönem sol tarihinin önemli isimlerinden Bingöl Erdumlu'nun hatıratıdır. Can Şafak hatıratı bir nehir söyleşisi biçiminde büyük bir titizlikle yayına hazırladı. *Ekin Kitap* onu okuyucuyla buluşturuyor. Bana bu kısa önsöz yazma fırsatı verdikleri için kendilerine müteşekkirim.

Bingöl Erdumlu, 1968 kuşağının çok önemli bir temsilcisi, çok yönlü bir kişiliğe sahip. Müzik ve sanat bilgisine hayran olmamak elde değil. Onu önemli kılan, yakın dönem siyasi tarihimize damgasını vurmuş bir sol partinin, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi'nin (THKP-C) kurucularından birisi olması. Erdumlu aynı zamanda, 1960 ve 70'lerin işçi mücadeleleri ve sendikal hareketlerin çok önemli bir aktörü. Hatıratında bize, hem THKP-C hem de işçi-sendikal hareketler üzerine başka yerden öğrenme şansımızın olmadığı birincil el bilgiler aktarıyor.

1960'lar, tüm dünyada ve Türkiye'de sol hareketlerin yükselme dönemi idi. Türkiye İşçi Partisi (TİP) bu yükselmenin Türkiye'deki temsilcisi idi. Zamanla ama içinde farklılıklar ortaya çıktı. Özellikle üniversite gençliği daha radikal arayışlara yöneldi ve Dev-Genç olarak bilinen gençlik hareketi doğdu. Bu gençlik hareketi içinden de Türkiye sorunlarını çözmek için silahlı mücadele vermek gerektiğine inanan üç sol örgüt ortaya çıktı. THKP-C bu örgütlerden birisiydi. Diğer iki örgüt, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının kurduğu Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve İbrahim Kaypakkaya'nın kurduğu Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO) idi.

Yakın tarihimizin iki büyük askeri darbesinin (12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980) en önemli hedeflerinden birisi bu üç örgüt ve daha sonra bunların uzantısı olarak 70'li yıllarda ortaya çıkan siyasi akımlardı. Bugün hala silahlı mücadele yürüten PKK'nın da THKP-C ile bir ilintisi olduğunu söylersem tablo daha da iyi anlaşılır.

Eğer *Ekin Kitap* olmasaydı ama Erdumlu'nun yakın dönem olayları hakkında aktardığı bilgileri bilme şansına sahip olamayacaktık. Hatıratın, yayınlanması için kendisine başvuru dört yayınevi ret cevabı verdiler. Yayınevlerinin elbette kendilerince bazı gerekçeleri olabilir. Merak edilen soru ise şu: bu yayınevlerini, yakın tarihimiz hakkında son derece önemli bilgiler içeren bir kitabı basmam kararını almaya iten neden nedir? Gerekçeleri ne olursa olsun, hatıratı okuyunca anlayacaksınız ki asıl sorun Erdumlu'nun verdiği bazı bilgiler ve bu bilgiler hakkında yaptığı yorumlardır.

Erdumlu'nun yorumları bir kenara -katılır veya katılmayız- hatırat yakın dönem tarihine düşülmüş bir nottur. Bu dönemi çalışmak isteyen insanlara birincil elden bilgiler aktarıyor ve bu özelliği ile önemli bir başvuru kaynağı olmayı hak ediyor. Böylesine önemli bir eseri, bilgileri aktarma tarzını beğenmediğimiz için basma-

mak kabul edilir bir tutum değildir.

Yakın dönem tarihi üzerine çalışan bir akademisyen olarak şunu rahatlıkla iddia edebilirim, bu topraklarda “hoşumuza gitmeyen bilgilerin” bilinmesini istemek ve üstünü örtmek gibi güçlü bir gelenek var. Niçin yeni bilgilere bu kadar kapalıyız ve niçin tarihi “görüşlerini beğenmediğimiz” birilerinin gözüyle dinlemeye hazır değiliz?

Bunun bilinen bir nedeni şu: tarihe bugün ve geleceğe ilişkin bilgi edinmek için değil, inanç tazelemek için bakıyoruz. Yaptığımız, bizi sıvacık bir battaniye gibi saran inançlarımıza bağlılık, inançlarımızın sarılmasını istememek ve onları saracak gerçeklerden uzak durmaktır. Belki bireysel düzeyde bu “anlaşılabilir” bir tercih olabilir. Çok azımız düşünce konformizmini terk etmeye ve hakikatin aydınlığında şmeye hazırdır. Ama bir toplum, ‘rahatlığını bozacak gerçekle’ yzleşemese, geleceğini kuramaz.

Bingöl Erdumlu, kurucu olduğu örgüt hakkında oldukça eleştirel bir tutum takınıyor. Örneğin, o dönemin koşullarında silahlı mücadelenin yanlış olduğunu düşünüyor. Eğer dönemin egemenleri isteselerdi, THKP-C’yi daha çok erken bir dönemde okertebilirlerdi, diyor. Ve ama bunu istemediklerini ve onların asıl amaçlarının gençlerin önemli bir kesimini imha etmek olduğunu savunuyor. Egemenler bilerek olayların “olgunlaşmasını” ve imha için “uygun zamanı beklemeyi” tercih ettiler, diyor. Ona göre, THKP-C’ye “erken darbe” vurulmamasının nedeni Kızıldere’de sembolize olan toptan bir imha stratejisinin varlığı idi.

İlginç olan Erdumlu’nun, silahlı mücadeleye kategorik olarak karşı olan birisi olmaması. Hatıratında, Küba ve Vietnam örneklerinden gıpta ile bahsediyor. Silahlı mücadele konusunda, Nikaragua’ya bile gitmekten ve oradaki mücadeleye katılmaktan çekinmeyecek kadar da romantik bir kişiliği var. Erdumlu, THKP-C’yi, dönemin işçi ve halk hareketleriyle daha sıkı irtibat içinde olan bir çizgi izlememekle eleştiriyor. Dr. Hikmet Kıvılcımlı ekibi gibi, sınıf hareketlerinde etkin olan gruplarla daha sıkı birliktelikler kurulmalıydı diyor. Ve Doktor Kıvılcımlı ve THKP-C’nin işi hareketi arasındaki keşişmeler konusunda ilginç detay bilgiler veriyor.

Bingöl Erdumlu bize, Mahir ayan ile Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga arasındaki uyuşmazlıklar ve anlaşmazlıklar konusunda da bazı yeni bilgiler aktarıyor. Bu bilgilerden, daha Parti kurulmadan bile farklı yaklaşımların ip uçlarını görüyoruz. Erdumlu’nun aktardıkları arasında, Hüseyin Cevahir ve Necmettin Giritlioğlu’nun öldürülmeleri çok özel bir yer tutuyor. Bu konu oldukça ilginç görüşler ileri sürüyor. Ona göre, bu iki isim, halk ile devrimciler arasındaki bağlantıyı sağlayacak kayış idi ve özel bir tercihle ldrldler. Hatıratıta, ayrıca İlyas Aydın’ın ajanlığı meselesi de dahil dönemin çeşitli olayları hakkında birçok detay bilgi var. Bingöl Erdumlu’nun, verdiği bilgilere ilişkin yaptığı yorumlara katılmak zorunda değiliz. Ama görmek zorundayız ki hatırat, eğer yazmasaydı bilmemize imkn olmayan bilgilerle dolu.

Aslında temel sorun, “gerçeklik ile anlatı” arasındaki ilişkidir. Gerçeklik ne onu anlatandan çok bağımsızdır ne de gerçekliğin tek tür bir anlatısı söz konusudur. Bir başka ifade ile, gerçeklik onu anlatacak olandan bağımsız bir biçimde “top-rağa saklı” ve çıkarılmayı bekliyor değildir, o bir anlatı ile birlikte. Ve ayrıca gerçekliğin “tek bir türde” anlatılması mümkün değildir.

Hannah Arendt, “Politika ve Hakikat” adlı muhteşem makalesinde, “görüşten ve yorumdan bağımsız olgular var mıdır?” sorusunu sorar. Ve bunun mümkün olduğunu söyler. Ama insanlar bilinen tarihi olgular arasında seçme yapmak ve bu seçmeye göre “olgunun ilk ortaya çıkışıyla hiçbir alakası olmayan, ancak belli bir bakış açısından anlatılabilecek bir hikâye yaratmak zorunda[dırlar],” der. “Tarihçiler ve tarih filozofları”, diye ekler Arendt, “[bize] olguları yorum yapmadan araştırmanın imkânsız olduğunu göster[diler].” Ancak, Arendt, “Olgu, kanaat ve yorum” arasında bir fark olduğunu söyler ve tarihçinin veya hikâye anlatanın bunlar arasındaki sınırları bulandırmasına ve manipüle etmesine müsaade etmemek gerektiğini savunur.

Bingöl Erdumlu’nun hatıratında bize aktardığı bir bilgi, bu konuya ilişkin mükemmel bir örnek teşkil eder. Erdumlu bize, üstünde kendi el yazısı ile yazılmış bir adresin olduğu bir kartvizitin polisin eline geçtiği bilgisini vermektedir. Ona göre, polis bu kartviziti ele geçirmesine rağmen bilerek aylarca hiçbir soruşturma yapmamış ve Erdumlu aylarca elini kolunu sallayarak dolaşmıştır. Bu kartvizit ve seçtiği diğer başka olgular, Bingöl Erdumlu’nun 1970 ve sonrasına ilişkin bize anlattığı hikâyede merkezi bir rol oynar.

Görüleceği gibi, kartvizit bilgisi önemlidir ama belki ondan daha da önemli olan, Erdumlu’nun bu bilgiyi nasıl kullandığıdır. Sizler, bu kartvizit bilgisine Erdumlu’dan farklı yaklaşabilirsiniz. Bunu önemsiz bir ayrıntı olarak görür ve kendi anlatınız için seçmeyebilir ve kullanmayabilirsiniz. Veya önemseyerek seçmenize rağmen farklı anlatılar geliştirebilirsiniz. “Polisler unutmuş, açık bir ihmal,” diye yorumlayabilir ve Bingöl Erdumlu’nun çıkarttığından farklı sonuçlar çıkartabilirsiniz.

Görmemiz gereken, “gerçeğin” veya tarihi olayların farklı temsilleri, anlatıları olduğudur. Tarih hakkında bilgilenmek isteyen bizler, bu farklı anlatımları okuyarak bilgimizi artırabilir ve yeni anlatılar ve perspektifler geliştirebiliriz. Her yeni bilgi-olgu ve ona dayalı yeni anlatı bize yeni ufuklar açar. Yapmamanız gereken şey ise olgunun içinde yer aldığı anlatıyı beğenmediğimiz için ona yasak getirmektir. Onun kamuoyunca bilinmesine engel olmaktır. Hakikatin anlatılışını beğenmediniz diye ona sansür uygular, üstünü örterseniz, hakikat arayıcılarına değil, karanlıkların efendilerine hizmet edersiniz. Bu ülkede tarihimize ilişkin karanlıkta kalışımızın en önemli nedeni budur.

Türkiye, 1960’tan başlayarak 1980’lerin ortasına kadar sol bir dalganın yükselişine sahne oldu. Bu yükseliş 1980’lerin ortalarıyla birlikte söndü ve yerini 1984 Eruh ve Şemdinli baskınları ile ifade eden bir başka yükselişe bıraktı. Ama bu-

güne kadar, ne 1960-80 arasındaki sol yükseliş ile ve ne de kaybolma derecesine gelecek kadar zayıflaması ile yüzleşildi. Oysa bugün ve yarınki demokratik bir toplum için bu yüzleşme kaçınılmaz.

Erdumlu'nun kitabının, 1960-80 dönemi ve özellikle de sol hareketlerin yükseliş ve çöküş süreci üzerine bir tartışmaya vesilesi olması en büyük ümidimdir. Bu tartışmanın anlamı sadece belki çok az insanı ilgilendirebilecek olan bir geçmişle yüzleşmek ile sınırlı değildir. Anlam ve önem, doğrudan nasıl bir Türkiye, nasıl bir gelecek istediğimiz ile ilgilidir. Eğer demokratik değerlere sahip, insan haklarına saygı duyan bir yarın kurmak istiyorsak, geçmişin bu tür bir gelecek içindeki anlamı üzerine konuşmalıyız. Tercih ettiğimiz geleceğe uygun, onunla doğrudan ilintili yeni bir geçmiş hikayesi şarttır. Ve anlamak ve görmek zorundayız ki o geçmiş hikayesi sadece düne ait değil, bugünümüzün yarını olacak bir hikayedir.

Dikkat edildiyse, ben de size hatıratı sunarken, ondan sadece bazı kısımları öne çıkarttım. Erdumlu'nun ne özel hayatlara ilişkin anlattıklarına (örneğin Mahir Çayan'ın kız arkadaşına uyguladığı fiziki şiddete), ne 1 Mayıs katliamı konusunda verdiği bazı detay bilgilere ne Yunanistan-Hollanda sürgün deneylerine ne Latin Amerika gözlemlerine ne de müzik, sanat ve resim konusunda söylediklerine değindim. Onları hatıratından okuyacaksınız.

Önsözü, dikkatimi çeken birkaç başka satırlarla bitirmek isterim. Bingöl Erdumlu'nun 1973 yılında Mahkemedeki savunması sırasında söylemiş bunları: “Eğer hiç olmazsa yakın tarihimizi birazcık bilebilseydik, söz gelişi, 1908 öncesi banka basma, paşa vurma ya da kaçırma, dağa çıkma gibi işlerin ortada Marksist bir iktidar yokken bile Jön Türkler ve benzerleri tarafından iktidara gelebilmek için uygulanan terörist metotlar olduğunu görebilir, Yakup Cemil veya Ali Suavi rolü oynamazdık.”

Bingöl Erdumlu'nun söylediklerini ve kurduğu tarihi paralellikleri beğenmeyebilir ve karşı çıkabiliriz. Ama solun kendi tarihini, sadece solun değil, tüm siyasi ve düşün akımlarının tarihini böylesi bir uzun dönemli bir perspektif içinde okumak gerektiğine itiraz edebilir miyiz? Niye ülkemiz siyasi ve düşün hareketlerinin tarihini böylesi yüzyıllık bir perspektif içinden okumayalım? Bugün ülkemizde demokratik değerler egemen değilse, bunun nedenlerinden birisinin de bu tür bir tarihi perspektif eksikliği olduğunu ileri süremez miyiz?

Ama bu sorulardan daha da önemli bir başka şey var: aktardığı yeni bilgilerle, kendimizi ve yakın dönemimizi yeni bir tarihi perspektiften okumaya davet eden bir anlatıyı okuyuculardan saklamaya hakkımız olmamalı. Bingöl Erdumlu'nun yazdıkları hakikati arama yolunda bir adımdır onun yayınlanmasına karşı çıkmak ise, hakikatlerin üstünün örtülmesini, karanlığın devam etmesini tercih etmektir.

Can Şafak'a bu son derece önemli hatıratı yayına hazırladığı ve *Ekin Kitap'a* da bize kazandırdığı için sonsuz teşekkürler.

SUNUŞ

Altıncı Süt, Bingöl Erdumlu'yla yaptığımız iki yıla yakın süreyi kapsayan bir nehir söyleşi, bir biyografi –ya da sözlü tarih- çalışması. Kitap, 1940'ların ortalarından başlayarak günümüze kadar ulaşan ve yetmiş yılı aşan bir yaşamışlığı yazıya döküyor. Bütün bu süre boyunca Türkiye'nin farklı dönemlerindeki siyasal, sosyal süreçlere de tanıklık ediyor.

Birkaç yıl bazen uzun bir yaşamın tamamını şekillendirebiliyor. Bingöl Abi'nin yaşamında da 1967 yılı böyle bir yıl olmuş; 70'lerin başlarına kadar hızla geçiveren zaman neredeyse kurgulamış her şeyi. Şehirli, orta/üst sınıflardan gelen bu genç insan yeni fikirler keşfetmiş, önünde yeni bir yol açılmış. '60'ların sonlarında Ereğli'de Türkiye İşçi Partisi'ne katılmış; '70'lerin başında Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi'nin (THKP-C) kurucularından biri olmuş. Bu birkaç yıla '68 Baharı sığmış, Kanlı Pazar, 15-16 Haziran işçi direnişi sığmış, metal işçilerinin, yapı işçilerinin mücadeleleri, direnişler, grevler, cezaevleri sığmış. Ölümler sığmış: Aliğa'da, Arnavutköy'de, Kızıldere'de...

Bu yıllar söyleşimizin de belkemiğini oluşturuyor. Türkiye'nin emek tarihi ve solun siyasi tarihi içindeki simge isimlerden biri olan ama hayatı ve mücadelesi hakkında yazılı kaynaklarda –kimileri de hatalı- pek az bilgiye ulaşabildiğimiz Necmettin Giritlioğlu, *Altıncı Süt*'in sayfaları içinde oldukça geniş bir yer tutuyor. Bingöl Abi, yakın mücadele arkadaşı, dostu Giritlioğlu'nun Ereğli'de metal işçileri, Ankara'da ve Aliğa'da yapı işçileri arasındaki mücadelesinin de en yakın tanığı. Anlattıkları, Giritlioğlu'nun mücadelesine dair pek çok detayı, gün ışığına çıkarmış oluyor. Söyleşimiz içinde, 1967-1972 yılları arasında kendisinin de içinde olduğu siyasi geleneği ve süreçleri de etraflıca ele aldık. Böylece Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Mahir Çayan ve THKP-C geleneğinin diğer önderlerinin hayatlarından kimi kesitler anı anlatımlarıyla, “içeriden” ve doğrudan bilgilerle yazıya dökülmüş oldu. Bingöl Abi'nin anlatımıyla, 12 Mart'a giderken yaşanan siyasi süreçleri, 9 Mart gecesi yaşananları; solun ama özellikle THKP-C hareketinin “sol darbe” karşısındaki duruşunu ve dahlini de yazıya geçirdik. *Altıncı Süt* söyleşisi içinde 1971 yılında Yapı İşçileri Sendikası'nın (YİS) Aliğa'da yürüttüğü ve Bingöl Abi'nin de içinde olduğu hak arama mücadelesini ve sendika hareketi içindeki bir efsanenin, İsmet Demir'in yaşamının bu bölümünü de okuyucuya aktardık. Türkiye komünist hareketinin önemli bir ismi olan Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın bu yıllarda işçi/sendika hareketi ve özel olarak da YİS üzerindeki etkisini konuştuk. Cezaevi yıllarında karşılaştığı Yılmaz Güney'in içinde olduğu bilinmeyen ve ilginç anekdotlara yer verdik.

Olağanüstü trajik –hatta gotik diyebileceğimiz- yaşanmışlıklar da var anlatılanların içinde; konuşurken dilimizin, yazarken elimizin titrediği. Ama konuşulmayan, unutulmaya bırakılan ama asla unutulmaması, unutturulmaması gereken bu yaşanmışlıkları da bütün açıklığıyla yazıya döktük.

Altıncı Süit, Bingöl Erdumlu'nun '74 sonrasında toparlanan solun ve işçi/sendika hareketinin artan bir ivmeyle yükseldiği, kitleselleştiği yıllardaki genele dair gözlemlerini ve değerlendirmelerini de kapsamaktadır. Bingöl Abi, THKP-C döneminin sonrasında da hayatın, siyasetin, sınıf hareketinin içindedir ama herhangi bir siyasi örgüt bağı içinde yer almaz. Dört yılı aşan cezaevi döneminin ardından, DİSK'e örgütlenme uzmanı olarak katılır; 1977 1 Mayıs'ında kolunda DİSK'in "Görevli" bandı vardır. Bu yıllar DİSK'e Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) damgasını bastığı yıllardır. Bu bağlamda *Altıncı Süit*'te anlatılanlar, bu kez TKP'ye "dışarıdan" bir bakış getirir. Bu bakış –bu yaşanmışlıklar ve gözlemler- TKP'nin kendi dışındaki sol üzerinde yarattığı algıyı örnekleme bakımından da dikkate değer.

Türkiye'de solun tarihi içinde önemli bir yeri olan –sonraki yıllarda kendi geleceği için yeni siyasi oluşumlar çıkararak- bir çizginin/geleneğin lider kadrosu arasından bir ses, "içeriden" bir bakış/değerlendirme olması nedeniyle –sadece bu nedenle bile- önemlidir anlatılanlar. Bunun yanında Parti-Cephe çizgisine ve genel olarak Türkiye'deki sol/sosyalist geleneğe karşılaştırmalı bir yaklaşım ve değerlendirme sunmasıyla da... Gerçekten de 12 Eylül 1980 sonrası, Türkiye'nin olduğu gibi artık orta yaş dönemine ulaşmış Bingöl Erdumlu'nun yaşamının da yeni ve farklı bir dönemidir. Bir kauçuk botla ve tek kürekle Yunanistan'a geçiş, oradan Doğu Almanya, Hollanda... Barış mücadeleleri, dur durak bilmeyen uluslararası dayanışma çabaları. Ve Küba, Nikaragua. Küba'dan çok ve olumlu yönde etkilenmiş Bingöl Abi. Ama Nikaragua'da Sandinistlerin arasında yaşadığı deneyim ve Nikaragua –genel olarak da Latin Amerika- üzerine anlattıkları özellikle ilgi çekici ve düşündürücüdür. Bir katkıdır. Hayata, Türkiye'ye, sola ve elbette ki Parti-Cephe hareketine daha geniş bir perspektiften bakabilme becerisi, yıllar alan kendi birikiminin –ve belki meslekten de gelen bir nesnellığın- yanında bana kalırsa biraz da bu kısacık dönemde gördükleri, yaşadıkları sayesinde. Bu çerçevede genel olarak Latin Amerika gerilla hareketleri, siyasi yönelimler ve süreçlerle Türkiye'deki sol siyasetin gelişim çizgisi ve özellikleri üzerinde de uzunca konuştuk Bingöl Abi'yle. Nihayet nehir söyleşi, çok yönlü bir birikimi arkasına almaktadır. Freud, gün ışığına çıkarmanın, gömülü olanı çıkarmak ya da bir şeyi yeni bir ışıktaki görmek anlamlarına gelebileceğini söyler. Bingöl Erdumlu'nun tarihe düştüğü kayıtlar bu her iki anlamda da bir katkı sağlıyor. Bütün bu yanlarıyla, benim için de söyleşmekten ve üzerinde çalışmaktan büyük zevk duyduğum, geliştirici süreç oldu *Altıncı Süit*.

Bingöl Abi, 1973'de 12 Mart'ın Sıkıyönetim Mahkemelerinde verdiği sorgusun-

da söylediklerini bir “fıkr-i takip” akışı içinde bugüne kadar taşımış. Sarsıldığı, yalpaladığı dönemler olmuş ama kopmamış. Ayakta kalabilmiş. Kendisi bunun, ayağını “iki türlü sağlam basmakla” ilgili olduğu inancında. Hayatı boyunca hep modern sınıflarla ilişkisi olmuş: orta/üst şehirli sınıflarla ya da Türkiye’nin orta sınıf burjuvazisi neyse işte o kesimle ve işçi sınıfıyla. Bu bağlamda Batı kültürüne yakın olmuş. Ki, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anlattığı bölümler bu açıdan da ilginçtir. Hayatında her zaman resim sanatı çok önemli yer tutmuş, klasik müziğe tutkun olmuş ama Beatles’ı, popu, ayrıca Pink Floyd’u da sevmiş. Daha çocuk yaşta İlhan Baran’dan piyano dersleri almış; kırk yaşından sonra Hollanda’da çello öğrenmiş. Edebiyatı sevmiş; klasikleri, çağdaş yazarları okumuş; hatta bir dönem kendisini egzistansiyalist olarak tanımlamış. Çok iyi bir sinema izleyicisi olmuş. Bunların hep solculuğundan evvel geldiğini söyler Bingöl Abi. Bunlar ayağını Batı’nın aydınlanmacı kültürüne, sol kültürüne sağlam biçimde basmıştır. Bunun yanında diğer modern sınıfla yani işçi sınıfıyla bire bir ilişkisi olmuştur. Farklı biçimlerde. Ta, babasının inşaatlarında tanımaya başlamıştır işçileri. Sonra kendisi de bizzat aralarına girmiş, üretimde çalışmıştır. Sendika mücadelesine aktif olarak katılmıştır; sendika başkanı olmuştur. Hatta inşaat işçisi olmuştur, dünyanın bir başka ucunda, Nikaragua’da. Temel kazmıştır, harç karmıştır. Bu iki modern sınıf olmuştur hayatını şekillendiren ve belki de onu ayakta tutan. Arkadaşlarının pek çoğundan farkı Doktor Hikmet Kıvılcımlı’nın deyişiyle Türkiye’nin “antika sınıfları”yla fazla bir ilişkisinin olmamasıdır belki de.

Sabırlı bir insan olduğunu söyler, ki buna şüphe yok. Neredeyse elli sene sonra bugün yazıya döküyoruz Türkiye’yi ve kendi hayatını sarsan büyük altüst oluşlara tanıklığını ve değerlendirmelerini. Demek ki şimdi zamanı gelmiştir diye düşünüyorum. Gerçeğin gözüne bakmak kolay olmuyor. Geçen zaman içinde destan olmuş ve “dokunulamaz” addedilen her ne varsa biraz da kapalı tutuluyor gerçeğe. Bu, destansı THKP-C ve THKO hareketleri ve bu hareketleri örgütleyen devrimciler için de böyle. Mutlaka bu hareketlerin lirik yanları, özellikleri var... hatta bu hareketlerin tarihi içinde destandan daha güzel, daha çarpıcı gerçekler de var. Ama duymak, bilmek istemediğimiz gerçek, Danton’un dediği gibi “buruk” çoğu kez. Ve gerçeği hesaba katmadığımızda gelişme/ilerleme olmuyor. Bingöl Abi’nin elli seneye yakın bir zaman sonra anlattıklarının bu yönüyle de bir katkı getirdiğine inanıyorum. Elli sene bir insanın hayatında uzun ama bir toplumun evrimi içinde kısa bir süre. Belki de gerçeği ekseninde tutmaya çalışan böylesi –yapılan ve yapılacak olan- değerlendirmeler, düşünceler şimdi yankı bulacak yeni ve yarınki kuşaklarda.

Son yıllarda solun pek çok kesimi tarafından birbiri ardına yayınlanan sözlü tarih çalışmalarının -anılardaki tarihi yazılı tarihe kaydederek- gelecek kuşaklara aktardığı birikim önemlidir. Sevindiricidir. *Altıncı Süit* ve Bingöl Erdumlu’nun anlattıkları da bu çalışmalardan biri oldu.

...

Kitaba okuyucu için açıklayıcı/bilgilendirici dipnotlar koydum. Kimi önemli belgeler bölüm eki olarak ilgili bölümlerin sonunda yer aldı. Bingöl Abi'yle birlikte kitap için bir albüm de oluşturduk.

Bu kitabın hazırlanması sürecinde, söyleşi kayıtlarının çözümünde bana yardımcı olan, kitabın bütünü okuyarak uyarıları ve önerileriyle katkı veren sevgili Can Kartoğlu'na şükranlarımı sunarım. Bütün bu zaman içinde yanımızda olan sevgili Sibel Akkaşoğlu'na sıcak dostluğu için teşekkür ederim. Tabii, Bingöl Abi'ye... tanımış olmaktan mutluluk duyduğum, kendisinden hayata dair epeyce şeyler öğrendiğim Bingöl Abi'ye.

Altıncı Süit, bir Bingöl Erdumlu kitabıdır.

Can Şafak
Heybeliada, Mart 2017

Bu PDF,
ALTINCI SÜİT
Bingöl Erdumlu Kitabı'nın
tanıtımı için, 367 sayfalık kitabın
ilk 20 sayfasından oluşturulmuştur!

Bu doküman değişiklik yapılmadan dağıtılabılır.

Kitabın basılı halini
adaliyayinlari.com'dan satın alabilirsiniz.